

QF 25-pdr Mk. II

87,6 mm Haubico-armata Mk. 2 (25-funtowa)

Działo 25-funtowe Mark II podczas walk w Afryce w 1942 (bez zamontowanego hamulca wylotowego)

Historia konstrukcji

Nowe działo, skonstruowane w Wielkiej Brytanii jeszcze przed wybuchem II Wojny Światowej, wraz z przyśpieszonymi dostawami, już w 1940 roku, już jako standardowe wyposażenie brytyjskich pułków artylerii polowej, gdzie stanowiły podstawowe uzbrojenie. Brytyjskie armato-haubice 25-funtowe były produkowane w kilku odmianach produkcyjnych. Była stosowana powszechnie Na Bliskim Wschodzie, w Skandynawii, w Afryce Północnej i Wschodniej, w Europie Zachodniej czy na Dalekim Wschodzie. Odmiana tego działa była także montowana na kanadyjskich działach samobieźnych „Sexton” oraz brytyjskich „Bishop”.

Egzemplarz znajdujący się w Muzeum Wojska Polskiego jest wersją Mk. II i została wyprodukowana w Kanadzie, w drugiej połowie 1943 roku.

Nazywana w Wielkiej Brytanii „ulubienicą kanonierów” ze względu na dużą stabilność w konstrukcji, niezawodność techniczną działa, wygodę i łatwość obsługi, często nawet przy zmniejszonym stanie obsłугоwym oraz wysokie walory bojowe, nawet jak porównać przy niemieckich i amerykańskich lekkich haubic połowych kalibru 105 mm. Dzięki bardzo zwartej i stosunkowo niewysokiej sylwetce można było łatwo ukryć w terenie działo, a wytrzymałe podwozie umożliwiało jej szybki transport nawet w terenie. Duża donośność amunicji jak na ten kaliber armaty, dobra celność i skuteczność wystrzelwanej amunicji artyleryjskiej, pozwalały w stosunku do konkurencyjnych dział na utrzymanie przez dłuższy czas większej szybkostrzelności.

W Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie brytyjskie armatohaubice kalibru 87,6 mm, stanowiły uzbrojenie artylerii lekkiej (połowej) w 3. Dywizji Strzelców Karpackich, 5. Kresowej Dywizji Piechoty oraz na wyposażeniu 2. Pułku Artylerii Motorowej z Polskiej 1. Dywizji Pancerniej. Na wyposażeniu armii brytyjskiej znajdowała się do 1967 roku, wraz z wprowadzeniem pełnej standaryzacji amunicji używanej przez kraje członkowskie w NATO.

Ciągnik Morris C8 FAT z przodkiem No.27 i działem 25-funtowym Mark II (platforma przewożona na przodku)

Zastosowana amunicja

Podstawowym typem amunicji używanej przez haubicę były pociski odłamkowo-burzące (HE), ale opracowano także amunicję oświetlającą, dymną, zapalającą, oraz specjalne pociski przeznaczone do rozrzucania ulotek propagandowych. Podstawowym pociskiem był burzący HE Mk 1D. Do strzelania ogniem bezpośrednim używane były zazwyczaj 20-funtowe (9 kg) pociski przeciwpancerne (AP), w późniejszym okresie zastąpione nowszymi pociskami przeciwpancernymi z czepcem balistycznym (APCBC). Pociski przeciwpancerne dzięki mniejszej masie mogły być wystrzeliwane z dodatkowym ładunkiem supercharge, a po wprowadzeniu od 1942 roku hamulców wylotowych także z dalszym ładunkiem uzupełniającym, co pozwoliło na zwiększenie przebijałości. Prowadzono także prace nad amunicją z ładunkiem kumulacyjnym (HEAT), które jednak zostały przerwane po wejściu do służby armaty 17-funtowej jako dedykowanego działa przeciwpancernego.

- Odłamkowo-burząca Shell, Q.F., 25-pr., High Explosive, Streamlined, Mk. 1D

Masa pocisku: 11,34 kg. Amunicja rozdzielnego ładowania, ze zmiennym ładunkiem miotającym. Używano maksymalnie trzeciego ładunku miotającego. Pocisk ten charakteryzował się bardzo dobrą fragmentacją na około większych 500 odłamków. Do ostrzału celów odkrytych stosowano zapalnik czasowy Fuze No. 210.

Parametry balistyczne:

Ładunek; Prędkość wylotowa – Donośność maksymalna

- I; 565 stóp/sekundę – 3 100 jardów (172.21 m/s – 2835 m)
- II; 837 stóp/sekundę – 5 700 jardów (255.12 m/s – 5212 m)
- III; 1 248 stóp/sekundę – 10 400 jardów (380.39 m/s – 9510 m)
- Super; 1 464 stóp/sekundę – 11 500 jardów (446.23 m/s – 10516 m)

Ładunek Super zalecano używać tylko w wyjątkowej sytuacji.

Wersje produkcyjne: Oprócz odznaczeń dla samego działka, modele Mark I oraz Mark II, osobne oznaczenia nosiły odmiany luf oraz łoży.

Ordnance Quick Firing 25-pounder Mark I

QF 25-pdr Mk. I jest pierwszą odmianą armato-haubicy, które weszła do brytyjskiej służby w drugiej połowie lat 30. XX wieku, pierwotnie jako przekalibrowana armata 18-funtowa Mk. IV, określana często w oznaczeniu 18/25-funtowej. Stosowane były trzy rodzaje łoża: Mk. IIIP i Mk. IVP, wywodzące się bezpośrednio od armaty 18-funtowej, posiadające ogon skrzynkowy oraz nowe łoża, oznaczone jako Mk. VP z dwoma rozchyłanymi ogonami i tarczą pancerną zagiętą na jej bokach. Łoże typu Mk. VP zapewniało kąt ostrzału w poziomie 50 stopni,

zaś w pionie od -5 stopni do +37,5 stopnia. Ogółem łącznie zostało zmodernizowanych około 1000 dział do standardu Mk. I.

Naboje i pociski artyleryjskie od lewej: współczesny dymny, przeciwpancerny, dwa burzące, dymny

Ordnance Quick Firing 25-pounder Mark II

Podstawowe wersja produkcyjna armaty QF 25-pdr Mk. II. Produkowana była z sześcioma modelami lufy (barrel) oraz trzema głównymi modelami dla łoża (carriage). Pierwszą wersją lufy była Mk I. Główną odmianą lufy była Mk II, ze zmienionym zamkiem, produkowana także w Kanadzie pod oznaczeniem C Mk II. W 1944 roku wprowadzono lufę Mk III, w której ulepszono komorę nabojową, zapobiegając samoczynnemu wysuwaniu się pocisku przy dużym kącie pochylecia armaty. Były one produkowane też w Kanadzie jako C Mk. III. Późniejsze wersje Mk. IV i Mk. VI (z 1964 roku) wprowadziły ulepszenia zamka. Dla dział Mark II powstały nowe typy łoża, wszystkie jednoogonowe z obrotową opuszczaną platformą. Pierwszym modelem był Mark I Carriage, z platformą No.9 o dużej średnicy. Drugi model łoża Mk. II był węższy, opracowany pod kątem użycia w dżungli, i miał platformę No.22 o mniejszej średnicy. Trzeci model Mark III wywodził się z modelu I, lecz miał platformę No.22 i dodatkowy zawias w tylnej części ogona, pozwalający na zwiększenie kąta podniesienia działła (w takim położeniu ogon schodził do ziemi pod większym kątem, a jego tylna część leżała płasko na ziemi, platforma wówczas nie mogła być używana). Po wejściu do służby

większej liczby 17-funtowych armat przeciwpancernych opracowano Mark V Carriage, z którego prawie nie można już było prowadzić ognia bezpośredniego, ale pozwalał on na większy kąt podniesienia działa i zwiększał kąt ostrzału z pozycji poziomej.

Do działa używano dwóch modeli przodka, będącego zarazem jaszczem: przedwojenny No.24 i najszerzej używany No.27. Oba mieściły po 32 naboje, lecz No.27 był większy, przenosił więcej akcesoriów, i można było na nim przewozić platformę do strzelania, jeśli nie używano jej z działem. Dwa przodki spięte razem pełniły rolę jaszcza dostarczającego amunicję.

Warszawa – Muzeum Wojska Polskiego

Ordnance QF 25-pounder Short (Aust) Mark I

Znana także jako Baby 25-pdr to australijska lżejsza wersja tego działa, zaprojektowana do działań w dżungli. Model australijski miał krótszą lufę i zamontowany był na lżejszym podwoziu Carriage Light (Aust) Mark I lub Mark II. Baby 25-pdr używane było w południowo-wschodniej Azji i na wyspach Pacyfiku w czasie drugiej wojny światowej. Armata mogła być holowana przez małe pojazdy (nawet samochody terenowe typu jeep), można ją było także rozłożyć na 13 stosunkowo małych i lekkich części.

Lata 50. XX wieku – Wojna w Korei

Podstawowe dane taktyczno-techniczne

- Produkcja: Wielka Brytania, Kanada
- Rodzaj broni: armato-haubica
- Kaliber: 87,6 mm (masa naboju artyleryjskich według brytyjskiej nomenklatury – 25-funtów)
- Stosowana amunicja artyleryjska: 88 mm (87,7 mm) x 292R mm
- Długość lufy: 2471 mm, z zamontowanym hamulcem wylotowym 2710 mm
- Maksymalna donośność: 12 252 metrów
- Masa działa w położeniu bojowym: 1288 kg
- Masa działa w położeniu marszowym: 2000 kg
- Szybkostrzelność praktyczna (długotrwała): 4-5 strz./min.
- Obsługa: 6 kanonierów

- Amunicja: rozdzielnego ładowania oraz amunicja scalona
- Masa stosowanej amunicji: 9,07-11,34 kg
- Prędkość początkowa wystrzelonego pocisku: 320 do 530 m/s
- Kąt ostrzału: $-5^{\circ}/+40^{\circ}$ w pionie, $\pm 4^{\circ}$ w poziomie, pełne 360° w poziomie na platformie obrotowej
- Trakcja motorowa: maksymalna prędkość holowania 60 km/h na utwardzonej drodze oraz do 50 km/h w terenie

Autor – Dawid Kałka

Bibliografia

1. Muzeum Wojska Polskiego
2. Stefan Pataj: Artyleria lądowa 1871–1970. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1975
3. https://pl.wikipedia.org/wiki/Haubicoarmata_25-funtowa
4. <https://www.dws-xip.com/encyklopedia/25pdr-short-au/>